№ 74 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՄԱՅԻՍԻ 5 **1898** ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՄԱՅԻՍԻ 5 № 74

ՔՍԱՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարւան 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.
Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ".
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.
Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Օգնութեան սկիզբը. Ժողովրդական կլուբ. —ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Սօչիից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Հայ որբերն բանտերը. Պատերազմ. Մի գիծ ֆրանսիական ընտրութիւններից. Վերջին տեղեկութիւններ. Նամակ Թուրքիայից. Նամակ Բօլգարիայից. Նամակ Պարսկաստանից.—Արտաքին լուրեր. ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. —ԲՕՐՍԱ. ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ Նամակ Անգլիայից:

ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՍԿԻԶԲԸ

Շատ մխիթարական է արձանագրել, որ վերջապէս սկիզբ դրվեց նպաստներ ժողովելու յօգուտ Անդրկովկասի կարօտ գիւղացիների և այս օրերս Թիֆլիսում հաւաքված 311 ր. 30 կոպէկ գումարն ուղարկվեց Ղազախի գաւառի Վերին-Աղդան գիւղի կարօտ բնակիչներին: Այդ օգնութիւնը վերաբերում է միայն մի գիւղի և ի հարկէ չնչին է. բայց նա մի լաւ սկիզբ է: Ինչպէս յայտնի է մեր ընթերցողներին, Կովկասեան Գիւղատնտեսական ընկերութիւնը դիմեց կառավարութեան՝ ստանալու իրաւունք ժողովարարութիւն բանալ յատկապէս Անդրկովկասի գիւղացիների համար: Անկասկած այդ իրաւունքը կը հեշտացնի օգնութեան գործը, որովհետև ժողոված գումարների Պետերբուրգ ուղարկելը և յետոյ նորից Կովկաս բերելը մեծ ժամանակ կը պահանջէ, մինչդեռ կարիքը մեծ է և օգնութեան անհրաժեշտութիւնը անյետաձգելի է: Այժմեան նպաստներով դեռ կարելի է միջոց տալ գիւղացուն անսերմ թողնելու իր արտերի այն մասը, որ գարնանն է ցանվում, և այդպիսով ազատել նրան ապագայ կարօտութիւնից:

«Մշակի» մէջ տպված մի շարք թղթակցութիւններից ընթերցողները գիտեն, որ անբերրիութիւնից վնասվել են Անդրկովկասի շատ տեղերը, բայց ամենախիստ և ողբալի թշուառութիւն տիրում է Նոր-Բայազէտի գաւառի Վերին Ախտա և շրջակայ գիւղերում, Շուշու գաւառի Խաչենի մասի և Զանգեզուրի Սիսեան մասի գիւղերում, Սղնախի և Թելաւի գաւառների մի շարք գիւղերում, Ղուբայի գաւառում և Դաղստանում: Կարօտ գիւղացիների մեծ մասը լեռների և սարահարթերի բնակիչներ են, որտեղ գարնանացանը դեռ կարելի է ցանել ամբողջ մայիսվայ ընթացքում, եթէ ոչ ցորենով, գոնէ գարիով, կորեկով և ուրիշ վաղահաս բոյսերով: Սերմնացանների համար, ի հարկէ, օգնութիւնը փոքր ինչ ուշացել է, բայց և այնպէս դեռ կարելի է օգնել, եթէ անյապաղ ձեռք բերվի սերմացու և բաժանվի գիւղացիներին: Իսկ գիւղացիների առնին ուրիշ կարիքների համար օգնութեան ժամանակամիջոցը դեռ մեծ է և նպաստները կարող են միջոց տալ ապահովելու քաղցած ընտանիքներ և ձեռք բերելու լծկան եզներ երկրագործական աշխատանքների համար:

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿԼՈՒԲ

Օդէսայի լրագիրները հաղորդում են, որ այդ քաղաքի բարեգործական հիմնարկութիւններից մէկը որոշել է բաց անել ժողովրդական կլուբ աշխատաւոր և արհեստաւոր դասակարգի համար: Այդ որոշումը պատճառաբանված է նրանով, որ ազգաբնակութեան ապահով և ինտելիգենտ դասակարգը, իր պարապ և ազատ ժամերը անցկացնելու և զուարճանալու համար՝ ունի զանազան ժողովարաններ, թատրօններ, լսարաններ, կօնցերտի դահլիճներ, մինչդեռ ժողովրդի մեծ մասը—աղքատ, արհեստաւոր և բանւոր դասակարգը, հնար չունենալով մուտք գործել այդ հաստատութիւնների մէջ, ստիպված է լինում գինետներում, տրակտիրներում և զանազան անբարոյականացնող տեղերում որոնել իր հանգստութեան և զուարճութեան ժամերը, վատնելով այդտեղ իր աշխատած փողը և սպառելով իր առողջութիւնը:

Չենք կարող համակրութեամբ չը վերաբերվել այդ մտքին: Վաղուց ժամանակ է ուշադրութիւն դարձնել այն տխուր իրողութեան վրա, որ մինչդեռ ամեն տեսակ յարմարութիւններ ստեղծվում են ապահով և ինտելիգենտ դասակարգերի համար, մինչ դրանք ամեն հնարաւորութիւն ունեն ֆիզիկական և մտաւոր հանգստութիւն գտնել, յաճախելով թատրօն, կլուբ, կօնցերտ և լսարան, աղքատ, բանւոր և արհեստաւոր դասակարգը, ցերեկվայ և շաբաթվայ յոգնեցուցիչ և մաշող ծանր աշխատութիւններից յետոյ չը գիտէ ո՞րտեղ հանգստանայ և ո՞րտեղ մի ժամ մարդավայել կերպով զուարճանայ:

Վերցնենք, օրինակ, Թիֆլիսը, Կովկասի կենտրոնական քաղաքը: Որտեղ է անցկացնում արհեստաւոր և բանւոր ժողովուրդը իր պարապ ժամերը. ո՞րտեղ է զուարճանում նա: Մենք չունենք ժողովրդական թատրօն, չունենք այնպիսի լսարաններ, ուր մեծամասնութիւնը կարողանար իրան մատչելի և հասկանալի լեզուով լսել որ և է մի կրթիչ, օգտակար դասախօսութիւն, չունենք ձրի ընթերցարաններ, չունենք ժողովրդական կօնցերտներ: Եւ այդ պատճառով Թիֆլիսի հասարակ ժողովուրդը յաճախում է կամ գինետները, կամ տրակտիրները և զանազան կասկածելի այգիներ, որտեղ վատնում է իր աշխատած փողը, սպառում, մաշում իր կենսական ոյժերը և անբախտացնում իր ընտանիքը: Բայց եթէ լինի մի վայելուչ հաստատութիւն, մատչելի նրան իր պայմաններով, ուր նա կարողանայ ձրի լրագիր, գիրք կարդալ, ուր նա լսէր ձրի դասախօսութիւններ, անկասկած, արհեստաւոր և բանւոր դասակարգի մեծ մասը խոյս կը տար գինետներից ու տրակտիրներից: Այդպիսի մի հիմնարկութիւն կարող է հանդիսանալ ժողովրդական կլուբը, որը, եթէ չենք սխալվում, առաջինը կը լինի ամբողջ կայսրութեան մէջ: Այդ տեսակէտից Օդէսայի նախաձեռնութիւնը համակրելի է և արժանի հետևողներ գտնելու:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՍՕՉԻԻՑ

—

Ապրիլի 30-ին

Վերջին երկու շաբաթվայ ընթացքում այստեղ էլ արագ արագ ալիւրի գինը սկսել է բարձրանալ. ամեն ժամ, ամեն օր գները բարձրանում են. չորրորդ տեսակի ալիւրի պարկն անցեալ տարի 7 ր 50 կոպէկով կարելի էր գնել, ներկայումս մի և նոյն տեսակն արժէ 12 րուբլի, չըքաւորների համար անմատչելի մի գին: Թէև առայժմ հացի ֆունտը ծախվում է չորս և հինգ կոպէկով, բայց հացագործները մտադիր են հինգը վեցի բարձրացնել: Եգիպտացորենի ալիւրի գործածութիւնը զգալապէս տարածվում է: Առաջ ռուսները գրեթէ չէին գործածում այդ ալիւրը և նոյն իսկ ուտել չէին կարող, բայց հիմա չունևորները սիրով ուտում են կամ առանձին հաց թխելով և կամ ցորենի ալիւրին խառնելով: Այդ պատճառով պահանջն օր օրի վրա մեծանում է: Հացի թանգութիւնը մի կողմից է ծանրացել ժողովրդի վրա, միւս կողմից էլ սէփ պակասութիւնը: Շաբաթների ընթացքում հազիւ մի քանի անգամ միս է լինում և եղածն էլ մի որոշ դասակարգին բաւականացնում, ֆունտը 12 կոպէկով, մինչդեռ անցեալ տարի 8 կոպէկով ամեն օր կարելի էր գնել: Տեղական ազգեցիկ դասակարգը մի աղերսագրով դիմել է կառավարչապետին՝ խնդրելով կարգադրութիւն, որով վերջ պէտք է դրվի այս անտանելի դրութեան:

Ապրիլի 26-ին տեղական գիմնազիոնի սրահում կօնցերտ տրվեց յօգուտ ս ո վ ե ա լ ն ե ր ի. սրահը գրեթէ լի էր. հասարակութիւնն հեռացաւ գոհ սրտով և պատրաստ ուրիշ անգամներ էլ ներկայ գտնվելու: Տ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Կիրակի, մայիսի 3-ին, կայացաւ Հայուհեաց Բարեգործական ընկերութեան անդամահուների ընդհանուր ժողովը: Վարչութեան 1897 թւի հաշուի քննութիւնից և հաստատութիւնից յետոյ, կատարվեց ընկերութեան այդ տարվայ գործունէութեան տեղեկագիրը: Պարզվեց մի տարօրինակ հանգամանք: Ընկերութիւնը, ծախսելով իր միջոցներից աւելի քան 10,000 րուբլի, կառուցել է ս. Նշան եկեղեցու բակում մի շինութիւն ծխական ուսումնարանի համար. եկեղեցականծխական դպրոցների փակվելուց յետոյ, այդ շինութիւնը համարվել է եկեղեցական սեփականութիւն և երէցփոխը ոչ միայն գրաւել է դպրոցի չարժական կահկարասիքը, այլ և սկսել է է վարձ նշանակել շինութեան համար, երբ ընկերութիւնը կամեցել է այդտեղ տեղափոխել իր միւս, կար ու ձևի դպրոցը: Ժողովականներից ոմանք, թէև շատ թոյլ և անվստահ կերպով, ցանկութիւն յայտնեցին դիմել հոգևոր իշխանութեան և խնդրել, որ ընկերութեանը վերադարձնվի գոնէ ծախսած գումարի մի մասը: Ապա ժողովը անփոփոխ հաստատեց վարչութեան առաջարկած նախահաշիւը 1898 թւի համար.

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿ ԱՆԳԼԻԱՅԻՑ

—

Լօնդօն, մայիսի 5-ին

«Ի՞նչ իրաւունքով, միջազգային ի՞ր օրէնքով են Միացեալ-Նահանգները խառնվում Սպանիայի ընտանեկան գործերի մէջ», բացականչում են մամուլի մի քանի խոշոր օրգաններ:

Երբ սպանիական նախորդ մինիստրութիւնը՝ Մադրիդի, Բարսելօնայի և այլ բանտերը հարիւրաւոր անմեղներով էր լցնում, տեսակ-տեսակ միջնադարեան տանջանքների, ահարկու սարսափների ենթարկում, Միացեալ-Նահանգները խօ՞ չը միջամտեցին և իրաւունք էլ չունէին, անկասկած, ըստ ն ո ր ա գ ո յ ն ք ա ղ ա ք ա կ ր թ ո ւ թ ե ա ն: Կոտորածներ, ճնշումներ Ֆիլիպինեան կղզիներում. Ամերիկան ոչինչ չասաց:

Կուբան, որ դարերով հեծկլտում էր սպանիական լուծի տակ, բազմաթիւ ապստամբութիւններից յետոյ կրկին դիմեց այդ միակ միջոցին՝ «կամ ազատութիւն, կամ մահ»: — Ամերիկան դարձեալ ոչինչ չասաց: Ապստամբութիւնը օր օրի վրա լայն ծաւալ էր առնում և վնասում ամերիկացիների շահերին: Սպանիան անզօր է գտնվում նրան խեղդել: Ամերիկան տեղից չը շարժվեց:

Կգլին խաղաղացնել է գալիս գեներալ Վէյլեր՝ Սպանիայի Բահրի փաշան: Իսկվիզիցիայի կլասիկական երկրի հարազատ զաւակը, Կուբա հասնելուն պէս՝ մի հրաման է արձակում՝ առաջարկելով ամբողջ ազգաբնակութեան գալ, խմբվել կղզու կենտրօնները: Եօթ օր ժամանակ է տրվում: Այդ ժամանակամիջոցը լրանալուց յետոյ որոշված սահմաններից դուրս գտնվողները ապստամբ պիտի նկատվէին և հրացանի բռնվէին: Գիւղական խաղաղ ազգաբնակութեան հազարաւոր ընտանիքներ ձգեցին տուն, տեղ, դաշտ, պլանտացիաներ, եկան թափվեցին քաղաքները և սրանց մօտերքը գծված շրջանները: Տղամարդկանցից շատերը հրացաններն առնելով՝ քայլերն ուղղեցին այլ տեղեր՝ սար ու ձոր, դէպի իրանց եղբայրակից ապստամբների բանակը: Իսկ ոմանք, որոնց համար դէպի վաթանը ունեցած սէրը աւելի ուժեղ էր, քան Վէյլեր փաշայի հրամանը, բարւոք համարեցին իրանց տանը—դրանը մնալ. նրանք բոլորն էլ անխտիր, մանուկ, ծեր, կին հրացանի բռնվեցան:

Միացեալ-Նահանգները այս էլ տեսնում և ձայն չէին հանում:

Այս էր Վէյլերի concentration (կենտրօնացում) կոչված համբաւաւոր ծրագիրը, որով նա պիտի խաղաղացնէր կղզին:

Ի՞նչ եղան քաղաքներ կենտրօնացածները...

Իրանց քրտինքով և արիւնով ողողած դաշտերը անտէր ձգած, ի՞նչ կարող էին անել խեղճ գիւղացիները. ո՞ր մէկի համար գործ գտնվէր. ութ հարիւր հազար հոգի էին. 150,000 միմիայն Հաւաննայի նահանգում:

Վրա են հասնում սովը, հիւանդութիւնները: Եւ մահը սկսում է հնձել հազարաւոր ընտանիքներ, որոնց իբր թէ խնայել էր սպանիական գնդակը: Մարդ սարսափում է, ցնցվում, սարսըռում, երբ կարդում է ականատեսների հաղորդածները: Մերկ, անտուն, անօգնական, զուրկ աշխատանքից, զուրկ ապրուստից, այդ թշուառները թափառում են փողոցից փողոց, ձեռք կարկառում սրան-նրան: Նրանց բնակարանները արմաւենու ճիւղերից շինած վրաններ են կամ գետնի մէջ փորած փոսեր—կատարեալ դժոխք: Մի փոքր գաղափար տալու համար առաջ ենք բերում մի քանի «նմուշներ» ամերիկական հիւպատոսների այս օրերս լոյս տեսած տեղեկագրից՝ թարգմանելով «Daily Chronicle» լրագրի արած քաղուածքներից:

«Չորս հարիւր վաթսուն կին և երեխայ գետնի վրա ընկած, խառնիխուռն գլոված՝ որպէս անասուններ: Ոմանք մահվան տագնապի մէջ, ոմանք հիւանդ, ոմանք էլ մեռած: Կեղտ վերին աստիճանի. ոչ մի օգնութիւն, նոյն իսկ ծարաւը յագեցնելու ջուրը՝ պակասում է»:

...«Մեր առաջին այցելութեանը մենք ներկայ եղանք մի ծեր մարդու մահվան, որ ծարաւից մեռաւ: Երբ մենք եկանք, նա աղաչեց՝ «ջուր, ի սէր Աստուծոյ»: Ջուրը հասցրինք: 15 րոպէից նա փչեց իր վերջին շունչը, երեք օր ծարաւ մընալուց յետոյ»...

...«Բազմաթիւ մեռածների թւում, որոնց մենք ականատես էինք, մէկը կար, որին անհնարին է մոռանալ: Միակ վկան դեռ կենդանի է, մի 18 տարեկան ջահել աղջիկ, որին մենք գտանք գետնի վրա ընկած, ըստ երևոյթին անշունչ: Նրա աջ կողքին ընկած էր մի երիտասարդ մօր մարմին, սառած և կարծր. իսկ նրա անշնչացած ստինքին կպած էր իր դեռ կենդանի մանուկը: Աղջկայ ձախ կողքին ընկած էր նոյնպէս մի մեռած կնոջ մարմին՝ սեղմած իր որդուն մահվան վերջին գրկախառնութեամբ... Քիչ հեռու մի խեղճ կին մահվան տագնապի մէջ գըրկել էր իր՝ ցաւերից թուլացած-փչրված աղջկան. վեց օրից յետոյ այդ աղջիկը ևս մեռաւ, չը նայած նրան ցոյց տուած խնամքներին»:

...«Մի անկիւնում մի խեղճ կին մեռնում էր՝ շրջապատված իր երեխաներով, որոնք անխօսպիշ նայում էին նրան՝ առանց լացի, առանց մի կաթիլ արտասուքի: Իրանք ևս սովից ուրուականներ էին դարձել, սոսկալի կերպով հալվել, մաշվել»...

...«Դժուար է, գրեթէ անհնարին է, գրելով արտայայտել փոսերի բնակիչների ընդհանուր վիճակը, որովհետև դա քաղաքակրթված մարդկութեան երևակայութեան սովորական սահմաններից դուրս է, վեր է: Ուստի ո՛չ մի լեզու կարող չէ այդ նկարագրել:»

Ինչպէս չը բացականչես. «Դահիճներ»:

Եւ մի մոռանաք, որ այս պ ա շ տ օ ն ա կ ա ն հրատարակութիւն է, հետևաբար շատ բան կըրճատված, դուրս ձգված: Տեղեկագրի մէջ գետեղված է ապստամբների պետ գեներալ Գօմեզի՝ Մակ-Կինլիին վերջերս ուղղած մի զգացված, վշտալի նամակը: Ահա թէ, ի միջի այլոց, ինչ է գրում ծերունի հերոսը:

«Որչափ էլ սոյդ և մանրամասն կարող են լինել տեղեկագրերը, որ դուք ստացել էք, երբէք դուք չէք կարող մի ճիշդ գաղափար կազմել

վարչութիւնը մտադիր է այս տարի, բացի կար ու ձևի դպրոցից, բանալ խոհարարական նոր դասընթացներ և լ ո ւ ա ց ա ր ա ն՝ չքաւոր դասակարգի աշակերտուհիների համար։ Այդ երեք հաստատութիւնների պահպանութեան համար ծախս նախահաշված է 5,270 րուբլի։ Թոյլ և անդեկավար վիճաբանութիւնները մի քանի անդամուհիների կողմից՝ ամբողջ ժամանակ դառնում էին խոհարարական և լուացարարական արհեստների չուրջը, իսկ մի երկու փոքր ի չատէ կարևոր հարցեր իսկոյն խեղդվեցին իրանց սաղմի մէջ նախագահ քահանայի հրամանով՝ «արգելում եմ խօսել այդ մասին։» Վերջումը կատարվեցին ընտրութիւններ։ Ընտրվեցին վարչութեան անդամուհիներ՝ տ.տ. Հ. Աֆթանդիլեան, Հ. Մարտիրոսեան, Վ. Միլեան և օր. Օհանջանեան։

—

Մի պաշտօնական գրութիւնից հետևեալ տեղեկութիւններն ենք քաղում Նոր-Բայազէտի գաւառի Ներքին-Ախտա գիւղի բնակիչների վիճակի մասին. «Երկարատև անբերրիութեան պատճառով մենք կատարելապէս քարուքանդ ենք եղել. ամեն մէկ ընտանիքի մօտ մնացել է մի հատ կով և մի եզը, որովհետև մնացած տաւարը, ինչպէս և ոչխարները և տնային կահ կարասիքը ծախել ենք և ստացած գումարով ազատել ենք մեզ և մեր երեխաներին սովամահ լինելուց։ Այդ պատճառով սերմացուի համար և ոչ իսկ մի հացահատիկ ունենք, ինչպէս և ոչ մի գոյք չունենք ծախելու և սերմացու գնելու։ Չունենք հարուստ անձինք, որոնցից կարողանայինք հացահատիկ փոխ առնել։ Ներքին-Ախտա գիւղը, չինված լինելով լեռնային տեղում, հողը հազիւ կարողանում է բուսցնել գարի և ցորեն. ուրիշ ոչինչ չէ բուսնում, բայց երբեմն, սեպտեմբերի վերջին, բերքը սառչում է սաստիկ ցրտերից և փչանում կամ կարկտահար լինում։ Գարնանային ցանքսերը սկսվում են ոչ թէ մարտի, այլ ապրիլի վերջերին և այդ պատճառով արդիւնաբերութիւնը կախված է անձրևոտ տարուց, որովհետև մեր ցանքսերը չեն ջրվում, ջրի պակասութեան պատճառով։ Աշնանացանքս չունենք։ Կարօտից ազատվելու համար ամեն մի ընտանիք պէտք ունի մի խալվար (30 պուդ) ցորենի, որի արժէքը 40 րուբլի է։»

—

Կովկասեան Գիւղատնտեսական ընկերութեան խորհուրդը հեռագրով դիմեց Ազատ-Տնտեսական և «Կարմիր Խաչի» ընկերութիւններին յայտնելով, որ Անդրկովկասի գիւղացիների ունեցած պաչարը հազիւ բաւարարութիւն տուեց մինչև յունվարի վերջը և այժմ տիրում է մեծ կարօտութիւն։

—

Մայիսի 3-ին, Թիֆլիսի I գիմնազիայի դահլիճում կայացաւ ռուս գաղթականներին օգնող ընկերութեան նորակազմ կովկասեան ճիւղի անդամների ընդհանուր ժողովը։ Վարչութեան նախագահ Բուտիրկինի զեկուցումից երևաց, որ Թագաժառանգ Ցեսարեվիչը նուիրել է ճիւղի օգտին 500 րուբլի. ժողովը միաձայն որոշեց խորին չնորհակալութիւն յայտնել Ցեսարեվիչին նախագահի միջոցով։ Վարչութիւնը ներկայացրեց ընդհանուր ժողովի քննութեան և հաստատութեան իր մշակած ծրագիրը կովկասեան ճիւղի գործունէութեան մասին, սակայն ժողովը, կամենալով լաւ ծանօթանալ այդ ծրագրի հետ, որոշեց յետաձգել նրա քննութիւնը մինչև աշունք և յանձնեց վարչութեան նախապէս տպագրել ծրագիրը ու բաժանել բոլոր անդամներին։

—

Ուրբաթ, մայիսի 1-ին, Կօբչի խումբը ներկայացրեց ի նպաստ Քրեխովի Սուխով—Կօբիլինի կոմեդիան «Կրեչինսկու հարսանիքը»։ Տաղանդաւոր քննիֆիկանով չատ լաւ էր Րասպլյեւի դերում. Սկեռով (Կրեչինսկի) Թոյլ էր աւելի գործողութեան մէջ։ Թատրօնը գրեթէ լի էր։ Բենեֆիցիանտը ստացաւ մի պսակ։ Շաբաթ օր, մայիսի 2-ին, նոյն խումբը խաղաց Տեմկովսկու նոր պիէսը «Защитникъ» 4 գործ. դրամա։ Պիէսը հետաքրքրում է հանդիսականին սկզբից մինչև վերջը. բովանդակութիւնը վերցրած է առօրեայ կեանքից. մէջը կան կենդանի տիպեր, թէև ունի մի քանի տեխնիկական պակասութիւններ։ Դերակատարները խաղացին մեծ անսամբլով. գլխաւոր դերերը լաւ կատարեցին պ. Նաւոյեվ և տ. Ազոգարովա. Ցանկալի է, որ այդ պիէսն թարգմանվի հայոց բեմի համար։ Կիրակի օրը Կօբչի խումբը ներկայացրեց Օստրովսկու անմահ պիեսաների մէջը «Гроза»։ Ներկայացումը տպաւորութիւն չը թողեց հասարակութեան վրա, չնորհիւ Ազօգարովայի, որ Կատերինայի դերը խաղաց չատ անտղոյն։ Ցաւալի է տեսնել չնորհալի դերասանուհուն այնպիսի դերում, որ չէ համապատասխանում նրա տաղանդի առանձնայատկութիւններին։

—

Մեզ հաղորդում են, որ ռուսաց գիմնազիաների ներկայացուցիչները այժմ մտածում տեղեկութիւններ են ժողովում մեր երկրի հանքային մետալների մասին և մի քանի հանքեր գնելու մասին սկսել են նոյն իսկ բանակցութիւններ։ Երևի չաւ մեր հանքային հարստութեան մի նշանաւոր մասն էլ, Բաքուի Նաւթի նման, օտար կապիտալիստների տրամադրութեան տակ կընկնի։ Եթէ մեր երկրում կապիտալներ չը մնէին, այդ երևոյթները մեծագոյն հասկանալի կը լինէր, բայց կապիտալ կան, միայն չը կայ արդիւնագործական զարգացում և նախաձեռնող ոգի։

—

ԴԱՋԱԽԻՑ մեզ հաղորդում են. «Վերջին օրերում մեր գաւառը ուշադրութեան առարկայ է դարձել. թէ տեղական և թէ արտասահմանեան մի քանի ընկերութիւններ մեծ հետաքրքրութեամբ սկսել են հետազօտել մեր գաւառի անտառապատ և ժայռոտ լեռները հանքեր գտնելու նպատակով, և ինչպէս ցոյց են տուել փորձերը, նրանց մի քանիսի հետազօտութիւնները աջողութեամբ են պսակվել։ Կողբ և Բարանայ գիւղերի սահմաններում գտնվել են պղնձի և երկաթի հանքեր։ Նմուշները բերել են Թիֆլիս և վերլուծութիւնը ցոյց է տուել 60%—70% պղինձ և երկաթ։ Ինչպէս լսում ենք, Կողբի սահմանում գտնված երկաթի հանքին մի ընկերութիւն մեծ գումար է առաջարկել։ Խորհուրդ ենք տալիս մեր նոր հանքատէրերին իրանց երկրի հարստութիւնը չնչին գումարներով չը տալ օտարների ձեռքը։»

—

ՂԸԶԼ-ԱՐՎԱՏԻՑ մեզ գրում են. «Քահանայական հարցը, Սեղրակեան արքեպիսկոպոսի կարգադրութեամբ, ենթարկվեց քուէարկութեան. քուէարկութիւնը կատարվեց ժողովրդի ցանկութեան համաձայն և չատ օրինաւոր կերպով. սրբազանի կարգադրութեան համաձայն, իւրաքանչիւր ծխական իւրաւունք ունէր մասնակցելու, եթէ մէկ տարուց աւել բնակվում է Ղըզլ-Արվատում և հասակը 25 տարեկանից պակաս չէ։ Քուէարկութեամբ Խորխոռունի քահանան 15 ձայն աւելի ստացաւ։ Հակառակորդները, որոնց թիւը 32 է, տեսնելով որ իրանց ցանկացածին պէս չէ, սկսեցին տրտունջ բարձրացնել։ Սրբազանը նկատելով, որ դրանց խօսակցութիւններին վերջ չը կայ, յայտնեց. «Ով որ չէ ցանկանում Խորխոռունի քահանային, թող իր համար Ախալքաղաքից բերել տայ քահանայ. ես իրաւունք տալիս եմ. մինչև իմ վերադառնալս խորհուրդ կը տայի լրջօրէն մտածել, հաշտվել միմեանց հետ, և ըստ այնմ առաջարկել ինձ ինչ որ ցանկանում էք, և ես կը կարգադրեմ։» Սրբազան Սեղրակեանի բռնած ուղղութիւնը չատ համակրելի էր։ Շաբաթ երեկոյեան եկեղեցում նա քարոզ խօսեց. քարոզի վերջում ասաց. «Ես այստեղից հեռանում եմ անբաւական՝ ցաւելով որ մի բուռն ժողովուրդ, անձնական չահերն աչքի առաջ ունենալով՝ գործում են միմեանց հակառակ։ Դուք բաժանված էք կուսակցութեան, որը ձեզ դէպի կորուստ է տանում և ծաղրի առարկայ դարձնում օտարների աչքում։ Համակրելի կը լինէր, եթէ ձեր կուսակցութիւնը նմանվէր գէթ աղօտ կերպով լուսաւորեալ ազգերի կուսակցութիւններին, որտեղ մտքերի փոփոխութիւն է առաջ գալիս, որտեղ մարդ առաջադիմում է։» Քարոզը տպաւորութիւն թողեց։»

—

ԱԽԱԼՑԽԱՅԻՑ մեզ գրում են. «Մեզանում այժմ տաք խօսակցութեան նիւթ է դարձել մի հետաքրքիր ամուսնութիւն։ Հոգեկան հիւանդութիւն ունեցող մի երիտասարդ՝ Բ. անունով, հազիւ 27 տարեկան, վերջին օրերս սիրահարվելով մի 50 տարեկան այրի կնոջ վրա, ուզում է հետը ամուսնանալ։ Այրի կինը ունի եօթ որբ տղաներ։ Ազգականները և բարեկամները չատ համոզում են, որ երիտասարդը այդ քայլը չանէ, բայց նա չէ համոզվում։ Կարծում ենք, որ հոգևոր իշխանութիւնը արգելք կը լինի այդ ամուսնութեան։»

—

ԳԱՆՁԱԿԻՑ մեզ հաղորդում են. «Ջր նայելով հունձի ժամանակի մօտենալուն՝ ցորենի գինը դարձեալ չէ իջնում. վերջին օրերը ցորենը ծախվեց 1 ր. 60—1 ր. 90 կոպէկով պուդը։»

—

ՂԱՄԱՐԼՈՒ գիւղից մեզ գրում են. «Այստեղ ապրում են մօտ 10—12 ընտանիք գաղթականներ, գլխաւորապէս Վանի կողմերից, որոնք տեղաւորվել են գիւղի ազատ տներում։ Սրանք ստանում են բաւական նպաստ թէ ուտելու և թէ հագնելու կողմից—դրամով կամ ցորեն-ալիւրով։ Կանայք աշխատում են հարուստների տներում, իսկ տղամարդիկ մշակութիւն են անում այգիներում կամ «պաւօղչիների» մօտ։ Գաղթականներից չատերը պատրաստակամութիւն են յայտնում վերադառնալ իրանց սիրելի հայրենիքը, բայց միջոց չունեն, իսկ մնացածները սպասում են աւելի ուրախ և երջանիկ օրերի։»

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ ՈՐԲԱՆՈՑՆԵՐԸ

Այս վերնագրի տակ „Daily News“ լրագրում կարդում ենք հետևեալը.

«Ապրիլի 28-ին, «Exeter Hall» դահլիճում տեղի ունեցաւ «Աստուածաչնչի երկիրների միսիօններին օգնող ընկերութեան» 24-րդ տարեկան նիստը, լօրդ Կիննէրդի նախագահութեամբ։ Ընկերութեան ջանքերն ուղղված են և դեռ գլխաւորապէս դէպի հ ա յ ո ր բ ե ր ի հոգացողութեան և տեղացի «Աւետարանի աշխատաւորներին» օգնելու գործը։ Ընդհանրապէս խօսելով, հայ որբանոցների գործը լաւ կարգի է դրված. ամեն որբանոց արդէն իր որոշ նպաստի աղբիւրներն ունի։ Նրանցից մի քանիսի պահպանութիւնը վերջնականապէս յանձն են առել Շվէյցարիայի նպաստամատոյց յանձնաժողովները. իսկ միւսները պահպանվում են Գերմանիայի, Ամերիկայի և Անգլիայի յանձնաժողովների հայթայթած միջոցներով։ Ամերիկական «Բօրդ» ընկերութեան պահպանած որբանոցներում ե ր ե ք հ ա զ ա ր հոգուց աւելի պատսպարված կայ և ահա այս վերջիններին է բաժանում յիշեալ ընկերութիւնը՝ իր հաւաքած գումարները։ Քրիստոնէութեան այս սաները՝ հայ որբերը, մաշված և վէրքերով ծածկված վիճակի մէջ են մտնում որբանոցները և զգալի կերպով փոխվում և լաւանում են այնտեղ իրանց ստացած խնամքի չնորհիւ։ Ընկերութիւնը նպաստ է հաւաքել անցեալ տարվայ ընթացքում 2,700 ֆունտ ստերլինգ, որից 1,050 ֆ. ստերլինգ ծախսել է հայ որբերի համար, 360 ֆ. ստերլինգ Փոքր-Ասիայում աւետարանական գործի տարածման, իսկ մնացած գումարով օգնել է ուրիշ երկիրների կարօտեալներին։ Ներկայ դարում ևս ընկերութիւնը իր գլխաւոր հոգացողութիւնը պիտի նուիրէ հայ «կոտորածի-որբերին»։

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

Մանիլլիայի պարտութեան լուրը ստանալուց յետոյ սպանիական թագուհի Մարի-Քրիստինա ուղարկեց Լևոն XIII պապին մի հեռագիր, որի մէջ խնդրում է երկրորդ անգամ օրհնել սպանիական զէնքը։ Իսկ ամերիկական սենատի նիստում քահանաներից մէկը կարդաց հետևեալ աղօթքը. «Շնորհակալ ենք քեզանից ամբողջ սրտով այն բարի լուրի համար, որ մենք ստացանք ծովի միւս ափից և որ յայտնում է այն յաղթութեան մասին, որով դու պսակում ես մեր ասիական նաւատորմի օֆիցերների ու նաւաստիների կարգապահութիւնը և առաքինութիւնը։ Մենք փառաբանում ենք քեզ նրա համար, որ դու մի անօրինակ և փառահեղ տեսա-

---

այն արիւնհեղութեան, թշուառութեան, կործանման և չարի մասին, որ հասցրել են Կուբային՝ իր անկախութիւնը ձեռք բերելու համար... Այն ազգը, որ մի ժամանակ ընդունեց ինկվիզիցիան և հնարեց նրա տանջանքները, վերջերս յղացաւ concentration-ի—կենտրօնացման ծրագիրը՝ բոլոր միջոցներից ամենասոսկալին՝—նախ տանջել և ապա ջնջել մի ամբողջ ժողովուրդ»...

Տասն և երկու ամսվայ ընթացքում այսպէս տմարդաբար, սովամահ անելով կոտորում են չորս հարիւր հազար հոգի։ Եւ այս ամենը կատարվում, տեղի է ունենում Ամերիկայից 2—3 ժամ հեռաւորութեան վրա, նրա աչքի առջև։ Դանակը արդէն ոսկորին էր հասել, բայց Միացեալ-Նահանգների կառավարութիւնը դարձեալ իրան զսպում, դարձեալ անչարժ էր։ Վրա է է հասնում «Մէյնի» խորտակումը։ Համբերութեան բաժակը վաղուց էր լցված. խարոյկի նիւթը վաղուց էր պատրաստ։ Այս մի կայծ էր, որ բռնկեց։ Մակ-Կինլէյ այլ ևս անկարող էր լռել և նա դիմեց այն միակ միջոցին, որ ժողովուրդը վաղուց էր պահանջում։ Չէ որ այս էր միակ բնական ելքը,—մ ի ջ ա մ տ ե լ։ Բայց տեսէք՝ գտնվում են էակներ, որոնց քաջ յայտնի էին Կուբայի սարսափները և այդ բոլորը տեսնելով հանդերձ, նրանք կարողանում են հարցնել՝ «Ի՞նչ իրաւունքով». դրանք կարողանում են ծաղրել, պախարակել «եանկիներին», որոնք օգնութեան ձեռք են մեկնում իրանց թշուառ դրացի փոքրիկ ժողովրդին։ «Ի՞նչ իրաւունքով»։ Ինչ իրաւունքով եւրոպական պետութիւնները միջամտեցին սուլթանների գործերի մէջ, թէև, աւաղ, վերջերս ոչ յօգուտ հալածված հպատակների, գրեթէ նոյն իրաւունքով և Միացեալ-Նահանգներն են այսօր բռնում Կուբայի ինկվիզիտորի ձեռքից, նախ մեղմութեամբ անելով՝ «բաւական է», ապա ստիպված դիմեցին ույժի…

Սպանիան՝ Եւրոպայի այդ երկրորդ «հիւանդը» ոչ մի բանով չէ տարբերվում հինաւուրց հիւանդից։ Նմանութիւնը աչք զարնող է։ Նոյն քայքայված, անիշխանական դրութիւնը, կրօնական նոյն ֆանատիզմը, նոյն բարբարոսութիւնները։ Տառապանք, չարչարանք, կախաղան, մահ և աւերում. արիւն և արիւն, ահա այդ երկու երկրի յատկանիշները։ Յիշեցէք միայն Սիցիլիան, Հոլլանդիան, Մէքսիկա, Հարաւային Ամերիկա, Կուբա, Ֆիլիպպինեան կղզիներ։ Ամենուրեք, որտեղ ոտք են դրել Լօյօլայի հայրենակիցները, արեան գետերով են ոռոգել այդ վայրերը։

Եւ զարմանալին այն է, որ եանկիների դէմ պոռացողները ֆրանսիացիներ են։ Ի բաց առնելով առաջադէմ մամուլի ազնիւ, անկախ ներկայացուցիչները, ֆրանսիական միւս օրգանները սպանիական սօրէադօրների կողմն են։ Ցաւալի է… Ֆրանսիան այնպէս է կերպարանափոխվել, որ կարծես նա գտնվում է ոչ թէ XIX դարի վերջում, այլ 1789-ից մի երկու դար դէպի յետ։ Արևելեան քրիստոնեաների երբեմն պաշտպան Ֆրանսիան տմարդաբար լուռ պաշտպան հանդիսացաւ համիդեան կոտորածներին։ Նավարինից յետոյ Կրետէ… Ճիշդ 120 տարի առաջ ֆրանսիական նաւերը, ովկիանոսը կտրելով չտապում էին եանկիներին օգնելու, որոնք անկախութեան դրօշակը բարձրացրած՝ մարտնչում էին Անգլիայի դէմ։ Իսկ այսօր. ինչ փոփոխութիւն։ Լաֆայէտի անարժան սերունդի անարժան, գաճաճ ներկայացուցիչները՝ մոռացութեան տալով անցեալը, ոտնակոխ անելով ճշմարտութեան, արդարութեան սկզբունքները, համակրական հրաւէրներ են կարդում յանուն խաւարի և ռէակցիայի մարմնացեալ բարբարոս Վէյլէր-ների։ Եւ ում դէմ՝—արդարութեան դէմ։

Այլ զգացմունքներով են տոգորված Ալբիօնի զաւակները, որոնց ֆրանսիացիները դրոշմում են «էգօիստ» տիտղոսով։ Բայց տեսէք, որ այդ «էգօիստներն» են, որ այսօր օգնութեան ձեռք են մեկնում բոլոր հալածվածներին, զայրոյթի չանթեր արձակում, միահամուռ բողոքներ բարձրացնում արիւնածարաւ բռնակալների դէմ։ Յիշեցէք այն բազմաթիւ միտինգները, մամուլի կատաղի արշաւանքը հայկական և յունական գործերի ընթացքում։

Ջերմ համակրանք և խրախուսանքի արժանացաւ ապաբաղդ, քաջարի կուբացիների պաշտպանութեան հարցը։ Մամուլը, անխտիր բոլոր ուղղութեան և գոյնի պատկանող օրգանները՝ ջատագովներ են հանդիսացել Կուբայի համար մարտնչող Անգլիայի վաղեմի հպատակներին, քաջալերական ոգևորված յօդուածներ նուիրում, սրտագին բարեմաղթութիւններ յղում Բիչեր Ստոուի և Լինկօլնի հայրենակիցներին։ Ժողովրդի հետաքրքրութիւնը և համակրութիւնը այն աստիճան են բորբոքված, որ օրաթերթերից մի քանիսը իւրաքանչիւր 1 կամ 2 ժամ մի մի նոր համար են հրատարակում, այդպիսով, օրական 8—10 հրատարակութիւն լոյս ընծայում և լրագրավաճառ փոքրիկ տղաները վազվզելով փողոցներում տարածում, ցրվում են աջ ու ձախ։

«Daily News» լրագիրը, որպէս մի միջոց տալու ժողովրդական կարծիքին աւելի ազատօրէն արտայայտվելու ներկայ պայքարի նկատմամբ, օրից օր զետեղում է անխտիր բոլոր ցանկացողների կարծիքները։ Մեծամասնութիւնը, անկասկած, ամերիկացիների կողմն է. պատահում են և հակառակ կարծիքներ։ «Ես չեմ կարող երևակայել, բացականչում է «Daily News»-ի պատահական թղթակիցներից մէկը, թէ ինչպէս սրտի, ուղեղի տէր և պատմութեանը քիչ ծանօթ մի մարդ կարող է չը համակրել Կուբայի պաշտպաններին։»

Պակաս չեն և միտինգները։ Մէկը տեղի ունեցաւ անցեալ ամսի վերջերին Տրաֆալգար Սկուէր կոչված հրապարակի վրա։ Այդ բազմաթիւ միտինգին ներկայ էր ժողովրդի ահագին բազմութիւն։ Արտասանվեցին զօրեղ ճառեր։ Վերջը միաձայն ընդունվեց հետևեալ որոշումը: «Մենք՝ անգլիահպատակներս՝ ժողովվելով Լօնդօնի այս mass-միտինգին, բողոքում ենք սպանիական իշխանութիւնների ձեռքով՝ Կուբայի և Ֆիլիպպինեան կղզիների բնակիչների դէմ գործված բարբարոսութիւնների դէմ և մեր սրտագին ողջոյններն ենք ուղարկում նրանց, որոնք մարտնչում են այս սիստեմական վայրենութիւնների դէմ։» Միտինգը վերջացաւ հազարաւոր կրծքերի բղխող բուռն կոչումներով՝ «կեցցէ ազատ Կուբան։»

Ալմօ

բան ընծայեցիր մի ազգին, որ պատերազմ է մղում ոչ աշխարհակալական դիտումներով, ոչ դէպի ոսկին ունեցած սէրից, ոչ փառասիրութիւնից, ոչ վրէժ հանելու համար, այլ ասպարէզ է հանել իր ամբողջ ժողովուրդը խեղճերի, սատրացածների և վիրաւորվածների գործը պաշտպանելու համար»:

Ամերիկական հայրենասիրութիւնը գործի հրաւիրեց և ամերիկացի կանանց: Շադրօնում այժմ կազմակերպվում է կանանց մի հեծելախումբ, որ պատրաստվում է գնալ Կուբա: Հեծելախմբի հրամանատարն է օրիորդ Հիրլի Ադամս, մի ջահել աղջիկ, որ հիանալի ձիավարի և չատ լաւ հրացանաձիգի համբաւ ունի: Խմբի երկու օֆիցերները նոյնպէս ջահել աղջիկներ են: Դրանցից մէկը, օրիորդ Սէմմըրս, ազատութեան պատերազմում գործողներից մէկի աղջիկն է, դպրոցական վարժուհի. միւսը՝ օրիորդ Ուիլլիամ, մի սիրունատես, սևահեր աղջիկ, 19 տարեկան, հարուստ ագարակատիրոջ զաւակ է. Նրա հայրը պատրաստ է զոհել իր ամբողջ կարողութիւնը կուբացիների գործի համար: Բացի հրացէնքից, իւրաքանչիւր ամազօնուհի ունի և օղակաձայր երկար պարան, որ ամերիկացիները գործ են ածում վայրի ցուլեր բռնելու համար:

Ապրիլի 20-ից մի ամերիկական նաւ Կի-Վեստում վերցրեց Կուբայի ապստամբների երկու գնդապետներին—Ակօստային և Գարտային և յետոյ նրանց ափ իջեցրեց Կուբայի զանազան կէտերում. մէկին Հավաննայից աջ կողմում, միւսին ձախ կողմում: Նրանք պիտի յարաբերութիւն սկսէին ապստամբների հետ և ստանային նրանցից գինված պահապաններ ապստամբների բանակը զէնք և ռազմամթերք հասցնելու համար: Միւս օրը նաւը վերադարձաւ այն տեղը, ուր ափ էր իջեցրել գնդապետ Գարտային: Այդտեղ արդէն պատրաստ էին ընդունել զէնքերն ու ռազմամթերքները, որոնք ափ իջեցրին: Սպանիացիները հետևում էին այդ գործողութեան: Շուտով տեղ հասաւ սպանիական հեծելազօրքի մի վաշտ և սկսեց հրացաններ պարպել նաւի դէմ: Ապստամբները պատասխանեցին այդ կրակին: Իսկ ամերիկական նաւը գնաց օգնութիւն բերելու և վերադարձաւ մի ուրիշ նաւի հետ, որ մի քանի ռումբեր արձակեց սպանիական հեծելազօրքի դէմ և, ինչպէս ասում են, բաւական թւով մարդ կոտորեց: Այնուհետև զէնքերն ու ռազմամթերքները անարգել ափ իջեցրին ապստամբները և ամբողջութեամբ հասցրին հրամանատարին:

Ամերիկացի մայոր Սմիտ լրագրական մի քանի թղթակիցների հետ Կուբայում ափ էր իջել ապստամբների բանակը գտնելու համար: Նրան բռնեցին սպանիացիները և գլխատեցին, իսկ թղթակիցների վիճակը անյայտ է: Ֆիլիպպինեան կղզիների մի մասում սպանիացիները, ինչպէս հաղորդում է սպանիական զօրքի հրամանատարը, ջարդել են Ֆիլիպպինեան ապստամբներին և հողի հետ են հաւասարեցրել նրանց գլխաւոր կենտրօնը: Ապստամբները կորցրել են մօտ 700 մարդ, իսկ սպանիացիները 45 մարդ: Մանիլայի պատերազմը բոլորովին շշմեցրել է սպանիական առաջին մինիստր Սագաստային: Սպանիական պահեստի նաւատորմը հրաման ստացաւ գնալ դէպի Ֆիլիպպինեան կղզիները: Խօսելով անգլիական մի լրագրի թղթակցի հետ, Սագաստա յայտնեց, որ ինքը յոյս չունի թէ կարող է միութիւն հաստատել սպանիական կուսակցութիւնների մէջ: Նա ասաց. «Մինչդեռ Սպանիան աւերված է և մաս-մաս դարձած, Ամերիկան ծաղկում է և ուժեղ է իր ներքին համերաշխութեամբ:»

Նիւ-Եօրկի ջրմուղի խողովակներից մէկի մօտ կալանաւորվեց մի մարդ, որ ձեռքին բռնած ունէր ճանապարհորդական արկղ. արկղի մէջ թոյն կար: Ամբոխը մինչև ոստիկանութեան գալը Լինչի օրէնքով դատեց այդ մարդուն, որ երևի կամենում էր թունաւորել քաղաքի ջուրը: Գեներալ Վէյլէրի պատկերները չատ քաղաքներում Լինչի դատաստանին են ենթարկվում:

Նախագահ Մակ-Կինլիի աղջիկը մի լրագրի թղթակցի հետ ունեցած խօսակցութեան ժամանակ բոլոր ամերիկացի կանանց կողմից համակրութիւն յայտնեց սպանիական թագուհի Քրիստինային: «Զգացմունքի տեսակէտից մենք, իբրև կանայք, համակրում ենք թագուհուն նրա դժբաղդ դրութեան մէջ, ասաց օրիորդը: Իբրև ամերիկուհիներ, մենք, ի հարկէ, համակրում ենք մեր ժողովրդին: Թագաւորութիւնը, ի հարկէ, չատ դժուար է, մանաւանդ նկատի առնելով այն, որ նա երդվել է պահպանել իր որդու ստացած ժառանգութիւնը: Նա չէ կարող հասկանալ ներկայ դրութիւնը և, ինչպէս ես տեսնում եմ նրա՝ մօտ օրերս մի թղթակցի հետ ունեցած խօսակցութիւնից, իսկ որ չէ հասկանում դրութիւնը: Եթէ Քրիստինան թագուհին լաւ ճանաչէր „ամերիկացիներին և գնահատէր Միացեալ-Նահանգների դիտումները, նա աւելի արդար կերպով կը վերաբերվէր մեր գործողութիւններին»:

ՄԻ ԳԻԾ ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻՑ

Պարլամենտական ընտրութիւնները Ֆրանսիայում մասամբ վերջացան: Յաղթութիւն տարան չափաւոր հանրապետականները, այսինքն այն կուսակցութիւնը, որին պատկանում է այժմեան առաջին մինիստր Մէլին: Ժամանակակից Ֆրանսիայի համար բնորոշ է ոչ միայն այդ յաղթութիւնը, այլ մանաւանդ այն, որ ընտրութիւնների ժամանակ սևացաւ պարլամէնտի ատեաներից մէկը, եթէ ոչ առաջինը—սօցիալիստների կուսակցութեան պարագլուխ Ժօրէս: Դա մի չատ տաղանդաւոր մարդ է, որ ունի պերճախօսութեան զարմանալի չնորք, երկաթի կամք, վերին աստիճանի կրթված է, հասկացող: Նրա ոգևորված, կրակոտ, գեղեցիկ ճառերը, արդիւնք խոր համոզմունքի, սաստիկ տպաւորութիւն էին գործում նոյն իսկ նրա հակառակորդների վրա: Ընտրութիւնների ժամանակ նա սօցիալիստական գործունէութեան ծրագիրը բացատրեց իրան յատուկ տաղանդով: Ի՞նչ է այդ ծրագիրը:

Զարգացնել երկրի տնտեսական և արդիւնաբերական միջոցները, վերացնել հարկերի մեծ մասը և հարկեր դնել միայն եկամուտների ու ժառանգութեան վրա, մանաւանդ ամեն ջանք գործ դնել, որ պրօլետարիատը որքան կարելի է չատ գիտութիւն, բարօրութիւն և ազատութիւն ձեռք բերի: Բանուորների համար ապաստանարաններ հիմնել. ապահովագրել բանուորի կեանքը դժբախտ դէպքերի դէմ, կազմելով դրա համար անհրաժեշտ գումարները բանուորների վարձից վերցրած կանոնաւոր տոկոսներից, գործատէրերի տուած պարտաւորական վճարներից և պետական նպաստներից. կրճատել բանուոր կանանց և տղամարդկանց աշխատութեան ժամերը, հասցնելով նրանց թիւը ութի. թոյլ տալ, որ բանուոր դասակարգի ներկայացուցիչներն էլ կապիտալիզմի ներկայացուցիչների հետ հաւասար խորհրդակցական ձայն ունենան արդիւնաբերական ձեռնարկութիւնների վարչութիւնների մէջ. բանուոր կանանց ընտրողական իրաւունք տալ, որովհետև այդպիսի կինը իր աշխատանքով նպաստում է արդիւնագործութեան զարգացման և ուրեմն պիտի վայելէ նոյն իրաւունքը, որ տուած է բանուոր տղամարդին: Աչքի առաջ ունենալով պրօլետարիատի ստնակոխ եղած չահերը, սօցիալիստները պահանջում են, որ Ֆրանսիայում գոյութիւն ունեցող բոլոր դպրոցները բաց լինեն հասարակ ժողովրդի համար:

Սևացնելով Ժօրէսին, ֆրանսիացի ընտրողները ցոյց տուին, որ չեն համակրում այդ ծրագրին: Անչուշտ մարդասիրութեան, հաւասարութեան այդ տարրական սկզբունքները չեն պատճառ, որ տաղանդաւոր հռետորը զրկվեց պատգամաւորական տեղից: Եթէ յիշենք թէ ինչ դերք բռնեց Ժօրէս Զօլայի դատի ժամանակ, մեզ համար չատ բան կը պարզվի: Ժօրէս պատգամաւորների ժողովում միշտ միլիտարիզմի անհաշտ թշնամի է եղել, մինչդեռ Ֆրանսիան, ինչպէս ցոյց տուին վերջին դէպքերը, ոտով գլխով ծախված է ժամանակակից այդ հրէշին: Յիշենք և այն, որ Ժօրէս հայկական կոտորածների ժամանակ ռմբակոծում էր Մէլինի կառավարութիւնը, որ այնպիսի անտարբերութիւն ցոյց տուեց դէպի արևելեան քրիստոնեաները: Եթէ լրացուցիչ ընտրութիւնների ժամանակ էլ Ժօրէս չանցնի, ֆրանսիական պարլամէնտը զրկված պիտի լինի այդ մարդու գեղեցիկ ճառերը լսելու մեծ բաւականութիւնից:

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կ. Պօլսի «Մասիս» լրագրի մէջ կարդում ենք. «Արաբկիրէն կը գրեն. Մեր որբանոցը բացվեցաւ մարտ 2-ին, ունինք 33 որբ, որոնց 20-ը կը խնամվին ռոտոսթոյեներու ծախքով, և 13-ը պատրիարքարանի կողմէ մեզ վճարած գումարով մը, զոր կը նուիրէ օրիորդ մը: Որբանոցի ներքին տնօրէնն է Պօլսոյ ազգային վարժարանի մը նախկին դաստիարակը՝ Ալիքսան Անտոնեան»:

«Մուշէն կը գրեն.—Մշոյ ս. Առաքելոց Թարգմանչաց վանքին որբանոցը ունի հիմա 34 որբեր: Որբանոցի հոգաբարձութիւնը, նախագահութեամբ տեղւոյն առաջնորդական փոխանորդ հօր և աջակցութեամբ գաւառի վարչութեան՝ հանգամանկութեան ձեռնարկած է ի նպաստ որբանոցին»:

«Լիմ անապատի միաբանութեան կողմէ պատրիարքարան հասած գիրերը, նոյն անապատի թէ նիւթական և թէ բարոյական վիճակը չատ ողորմելի գոյներով կը նկարագրէին: Կրօնական ժողովը նկատողութեան առնելով գիրերը, որուչեց յանձնարարել Կտուց անապատի վանահայրական տեղապահ տէր Յովսէփ եպիսկոպոսի, որ Լիմ անապատի մէջ ալ բարեկարգութիւնը հաստատելու հոգ տանի, և երեք եկեղեցական անդամէ բաղկացեալ տնօրէն ժողով մը կազմելով, անոր վերին հսկողութիւնը ինք ստանձնէ»:

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

Գարա-Քիլիսէ, ապրիլի 20-ին

Հին-Պայազէտի ծխական քահանայ Ներսէս Քաջբերունոյ արարմանց պատճառաւ՝ տեղւոյս հայ ժողովրդեան վիճակն գնալով կը վատանայ, վասն զի նա անցեալ 1897 թիւ նոյեմբեր ամսին իր պաշտօնավայրից դէպի գիւղօրայքը շըրջագայելու ելաւ, առանց վիճակիս նորեկ առաջնորդ Մամբրէ վարդապետ Մարգարեանի հրամանի և հաճութեան, չը հնազանդելով նոյն իսկ առաջնորդական հրամաններին և արգելքներին: Եւ ահա նա իր այս շրջագայութեան միջոցին ընդհանուր ժողովրդեան մէջ մեծ խռովութիւն ու երկպառակութիւն ձգեց և հետևանքին նայելով, չատ ծանր պիտի նստէր այդ, եթէ ժամանակամիջոցն չը կարճնար և չը վերադարձնէին նրան իր պաշտօնավայրն: Մինչև իսկ թիւրք կառավարութիւնն զզվեց նրա վարմունքից:

Վիճակիս մէջ քանի մը կրկնամուսնացեալ անձինք գտնվեցան, որոց պարտ էր նա, համաձայն իր պարտականութեան և ըստ կանօնի հայոց եկեղեցւոյ, խրատել և հեռացնել այդ անկարգութիւններից: Սակայն Ներսէս քահանան հակառակն գործեց, իւրաքանչիւրից 10—12 հատ օսմանեան լիրա կաչառք առնելով՝ հաստատեց նոցա կրկնամուսնութիւնքն յօրինակ բազմաց: Այս մասին չատ մը բողոքագրեր տրվեցան ազգային պատրիարքարան, ուտեղից այժմ հրաման եկած է վիճակիս առաջնորդարանին՝ չուտով վերջ տալ այդ անկարգութեանց, բայց կրկնամուսնացեալներն դիմադրութիւն կընեն, առարկելով թէ՝ «մենք հրամանաւ գործած եմք և այս ինչ քանակութեամբ փող վճարած եմք յիշեալ քահանային, յանձնէք մեզի մեր փողերն, կատարեմք ձեր հրամաններն», և ուղղակի տեղւոյս կառավարութեան աղերսագիր տուին նոյն քահանայի վրա, որն որ այժմ դատի ենթարկված է: Սակայն ինչ կը նշանակէ այդպիսի մարդու համար հրապարակաւ խայտառակ լինել: Աւելացնենք և այն, որ այդ քահանան քանիցս բռնված է գողութեանց մէջ, որ տեղի ունեցած են ս. Յովհաննու վանուց առաջնորդարանում, իւրաքանչիւր անգամ 300—500 րուբլի: Գիտէ նա մատնութեան լաւ ձևեր ևս, ինչպէս քանի օր առաջ մատնեց Պայազէտի նահանգապետին Աւետիս էֆէնդի Սարգսեանին և եղբարց, ու ուրիշ չատերու, թէև ապարդիւն մնաց մատնութիւն: Ամօթ, հազար ամօթ մեր գաւառին, որ սոյնպիսի անբարոյական, քսու և յափշտակող անձինք կը ճանաչէ իբրև քահանայ և պաշտօնեայ եկեղեցւոյ: Գ. Մ.

ՆԱՄԱԿ ԲՈԼՂԱՐԻԱՅԻՑ

Վառնա, մայիսի 11-ին

Նորերս «Մշակի» մէջ լուր մը կար երգիծաբան Պարոնեանի ընտանիքի մասին: Կ. Պօլսի մի թերթ արտատպած էր, առանց աղբիւրը յիշելու, այդ լուրը: Պարոնեանի այրին մեռած է և տղաքները այժմ գտնվում են Ադրիանուպօլիս, հօրեղբօր մօտ: Չենք իմանում պատրիարքարանը ինչու չէ հասցրել նրանց մինչև հիմա այն քսան ոսկին, որ ստացել է Հրատարակչական ընկերութիւնից՝ Պարոնեանի ժառանգներին ուղարկելու յանձնարարութեամբ:

Երուսաղեմէն նամակով մը կը հաղորդեն հետևեալը. «Տաճկաստանի մեր հոգևորականութեան վրա գաղափար կը տայ հետևեալ փաստը, որ տեղի ունեցաւ Զատկի առաւօտեան, Երուսաղէմի եկեղեցիին մէջ: Քարոզի ատեն, Յարութիւն պատրիարք սկսում է տաճկահայոց սովորական՝ գարշապար լեզու ոճով սուլթանը գովաբանել, փառաբանել և բարեմաղթութիւններ անել: Ներկաներից մէկը, մի օտարահպատակ խեղճ հայ, դիպուածների բերմամբ Պաղեստին նետված, բողոքում է, ասելով որ ազգին ներկայ վիճակին մէջ անտեղի են այդ խնդակցութիւնները, աւելի լաւ է մեր անբաղդութիւնների վրա խօսել, քան թէ անոնք պատճառողին... գովել և օրհնել: Եւ ինչ են անում մեր պատրիարքը և վանքի միաբանները:—Ուզում են բռնել մարդը և յանձնել ոստիկանութեան: Հասարակութիւնը դէմ է դնում, թոյլ չէ տալիս: Մարդը կարողանում է ազատվել, փախչել, և հիմա, բարեբաղդաբար, յաջողել է ծածկվել, անյայտանալ բոլորովին: Թերևս փորձեն հերքել այս փաստը: Այն ատեն աւելի մանրամասնութիւններ մէջ կը մտնեմ»:

Գրել էի արդէն, որ տուրքերի հաւաքման ատեն կեղեքումներ են գործվում: Այդ տեսակ լուրեր նորից տարածվում են: Գաւառական կառավարութիւնը ստիպում է այժմ հայերին, գոհունակութեան և երախտագիտութեան նամակներ գրել և այդ լուրերը ջրել: Ահա այդպիսի մի նամակ անցաւ ձեռքս: Կուղարկեմ ձեզ այն: Նա յիսուն տարի ետք պատմական դօկումէնտ կը լինի, յիշատակ այս տխուր ժամանակին: Յուսանք, որ այս ժամանակն էլ սոսկ յիշատակ կը լինի այն ատեն, և հետքն անգամ չը մնար. ....Պատրիարքին մաղթանքը տեսանք... Այս լինի մեր մաղթանք: M.

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Ղազվին, ապրիլի 22-ին

Ապրիլի 15-ին մեր քաղաքը հասաւ Ղազվինի նոր դատաւոր Սիդկը-Դօվլէն: Քաղաքի դռների մօտ և քաղաքից դուրս նրան չատ պատւով ընդունեցին: Դիմաւորելու էին ուղարկվել Ղազվինի նշանաւոր անձանց կառքերը և «եդակ»-ները (զարդարված ձիեր, որոնց վրա չեն հեծնում): Դիմաւորել էին և բոլոր պարսից մեծամեծները: Ամբողջ օրը չուկայի բոլոր կրպակները կողպված էին դատաւորի տեղապահի հրամանով: Քաղաք հասնելու հետևեալ օրը նա իջեցրեց հացի արժէքը: Նոյնը հրամայեց անել և մսավաճառներին: Սակայն վերջինները երկու հարիւր թուման նուէր տուին դատաւորին՝ նրանից խնդրելով, որ իրանց տասն և հինգ օր ժամանակ տրվի այդ հրամանը կատարելու համար:

Պարսիկ վաճառականներն ի նկատի ունենալով այն մեծ տարբերութիւնը, որ կայ Ռաշտի և Պարսկաստանի միւս քաղաքների սև փողի արժէքների մէջ, մեծ քանակութեամբ սև փող են փոխադրում Ռաշտից դէպի Ղազվին և Թէհրան: Այդ պատճառով քաղաքումս սև փողը բաւական էժանացել է. իսկ Ռաշտում, ինչպէս գրում են, ընդհակառակը, սկսել է թանգանալ: Ս.

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Իտալիայի զանազան քաղաքներում ծագած խռովութիւնները և ժողովրդական-ապստամբական ցոյցերը հետզհետէ լայն ծաւալ են ստանում: Խռովութիւնները աւելի խոր պատճառներ ունեն, քան, սովորաբար, ենթադրվում է: Սովը և երկրի տնտեսական մանկութիւնը,—ահա նրանց գլխաւոր պատճառը: Ժողովուրդը չքաւոր է, հացը և ուտելիքը սաստիկ թանգ են, կառավարութիւնը չէ կարողանում օգնութիւն հասցնել, գործ չը կայ,—և ահա ժողովուրդը, որ չէ կարող սոված մնալ, յարձակվում է խանութների և մթերանոցների վրա ու կողոպտում, իր քաղցը յագեցնելու համար: Կառավարութիւնը, փոխանակ իրական օգնութիւն հասցնելու ժողովրդին, միջոցներ որոնելու, որ նա սոված չը մնայ, դիմել է խիստ միջոցների և գրեթէ ամբողջ երկրի մէջ պաշարման դրութիւն է հրատարակել: Բայց այդ խիստ միջոցները չարիքի առաջը հազիւ թէ կարող լինեն առնել:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այսօր հեռագիրը լուր բերեց, որ բօպէ առ բօպէ սպասում են Գլադստօնի մահվան: Այդ առիթով ահա մի քանի տեղեկութիւններ, որ կարդում ենք Լօնդօնի լրագիրներում: Մեծ ծերունու բազմամարդ ընտանիքի անդամները յաճախ այցելում են Հավարդընի դղեակը և հեռանում են ուրիշ քաղաքներ միայն կարճ ժամանակով: «Աւետարանի տարածման ընկերութիւնը», իր նորերս կայացած տարեկան նիստում, որոշեց ուղարկել Գլադստօնին հեռագիր, յայտնելով որ ընկերութիւնը աղօթում է նրա, իր հին անդամի (1837 թւականից) առողջութեան մասին: Զանազան քաղաքական և հասարակական ընկերութիւնների կողմից ամեն օր ստացվում են տիկին Գլադստօնի անունով համակրական և ցաւակցական հեռագիրներ, որոնք պարունակում են բարեմաղթութիւններ Գլադստօնի համար: Տիկին Գլադստօն իր անսահման ցաւի մէջ չէ կորցնում իրան և ամենաուշադիր կերպով հսկում է հիւանդին, յայտնելով միաժամանակ իր չնորհակալութիւնը հեռագիր ուղարկողներին: Նրան օգնում են որդիները և օրիորդ Հելէն Գլադստօն: Բժիշկների խորհրդով արգելված է այցելուներին ներկայանալ Գլադստօնին, որին անհրաժեշտ է կատարեալ հանգստութիւն: Սակայն թուլութիւնը աւելանում է և մեծ մարդը մօտենում է իր վախճանին:

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

ԱՄԵՐԻԿՕ-ՍՊԱՆԻԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ՀԱՎԱՆՆԱ, 1 մայիսի: Առաւօտեան ամերիկական չորս նաւեր ռմբակոծում էին Սիէնֆուգոս:

Մի և նոյն ժամանակ մեծ մասամբ աշխատում էին հանել և [illegible] ապստամբների համար: Սպանիական [illegible] յետ քաշվեցին:

ԿԻ-ՎԷՍՏ, 1 մայիսի: Կարդէնիասի մօտ տեղի ունեցած պատերազմի ժամանակ սպանիական [illegible] «Վինսլօվի» վրա, [illegible] «Հուդսօն» և «Վիլմինգտոն» [illegible] «Վինսլօվ» նաւին, որից յետոյ բոլոր երեք նաւերը յետ քաշվեցին:

ՆԻՒ-ԵՈՐԿ, 1 մայիսի: «Journal» ստացաւ հեռագիր Ֆոր-դը-Ֆրանսից (Մարտինիկ). «Մեծ նաւերից բաղկացած ամերիկական նաւատորմը ռմբակոծում է Սան-Խուան» (Պորտո-Րիկօ):

ԿԻ-ՎԷՍՏ, 1 մայիսի: Կարդէնիասի մօտ երէկ [illegible] «Վիլմինգտոն» և «Հուդսօն» [illegible] «Վինսլօվ» [illegible] սպանված են մէկ օֆիցեր և 5 [illegible]

ԼՕՆԴՕՆ, 1 մայիսի: Ս. Թոմա կղզուց հեռագրում են. «Սան-Խուանի ռմբակոծումը [illegible]»

ՄԱԴՐԻԴ, 2 մայիսի: Սպանիական նաւատորմը [illegible] Ֆոր-դը-Ֆրանս, Մարտինիկի վրա:

ԿԻՆԳՍՏՕՆ (Եամայկա), 2 մայիսի: [illegible] 295 [illegible]

ՄԱԴՐԻԴ, 2 մայիսի: [illegible]

ՊՕՐՏ-Օ-ՊՐԻՆՍ, 2 մայիսի: [illegible]

ՄԱԴՐԻԴ, 2 մայիսի: Հրատարակված է [illegible] Ֆոր-դը-Ֆրանս:

ՄԱԴՐԻԴ, 2 մայիսի: [illegible] մի ծրագիր, որը նոյնն է, ինչ որ այժմեան մինիստրութեան ծրագիրը:

ՄԱԴՐԻԴ, 2 մայիսի: Պաշտօնական հեռագիրը Պորտո-Րիկօից հաստատում է, որ թնդանօթաձգութիւնը ամերիկական նաւատորմից տևեց $2^1/_2$ ժամ և թեթև վնասներ պատճառեց: Մի զօրանոցում սպանված են 4 զինւորներ և վիրաւորված են մի քանի մարդիկ: Ամերիկացիները յետ քաշվեցին, մեծ վնասներ կրելով:

ՄԱԴՐԻԴ, 2 մայիսի: Պորտո-Րիկօի մօտ ամերիկական նաւատորմի պարտութիւն կրելը հաստատվում է: Չը նայելով 11 նաւերից տեղի ունեցող թնդանօթաձգութեանը, սպանիական բատարէաները փառաւոր կերպով յետ մղեցին յարձակումը: Այդ լուրը մեծ ոգևորութեամբ ընդունվեց:

ՄԱԴՐԻԴ, 2 մայիսի: Պորտո-Րիկօի ընդհանուր նահանգապետի պաշտօնական հեռագիրն ասում է. «Առաւօտեան 9 ժամից յետոյ, թշնամու նաւատորմը յետ քաշվեց: Երեք ժամ շարունակ նա շարունակում էր սաստիկ թնդանօթաձգութիւն: Մարտկոցի բատարէաները նաւատորմին բաւական ծանր վնաս հասցրին, մանաւանդ մի մեծ նաւին, որ յետ քաշվեց ուրիշ նաւի օգնու-[illegible]

ՄԱԴՐԻԴ, 2 մայիսի: Ամերիկացիները ռմբակոծում էին Բագիա-Հօնդու, Պինարիօ նահանգում: Զօրքերը յետ մղեցին յարձակվողներին:

Ամերիկական նաւերը երէկ կրկին երևացին Կարդէնիասի առաջ:

ԿԻ-ՎԷՍՏ, 2 մայիսի: Gussie» փոխադրող նաւը, որը Տամպայից ամերիկական երկու վաշտ զօրքով հեռացաւ դէպի Կուբա, նրանց ափ իջեցրեց Ակաբանիասում, զօրեղ դիմադրութիւնից յետոյ: «Gussie» նաւին հանդիպեցին Կուբայի ծովափին ամերիկական երկու օգնական ականանաւեր: Երբ, յետոյ, բոլոր երեք նաւերը մօտեցան ափին, սպանիական մի զօրեղ զօրաբաժին սկսեց թնդանօթաձգութիւն, որին ականանաւերը պատասխանում էին, մինչև որ զօրաբաժինը ափ էր իջնում, որից յետոյ կռիւը շարունակվեց ափի վրա: Սպանիացիները, որոնք յետ էին քաշվել ամրութիւնների ետևը, անդադար թնդանօթներ էին արձակում: Օգնութիւն տուացաւ զօրաբաժինը ապստամբներից: Մի քանի ժամանակից յետոյ ապստամբները յետ քաշվեցին:

ԳԻԲՐԱԼՏԱՐ, 3 մայիսի: Կադիկսում կազմակերպվում է մի զօրեղ զինւորական արշաւանք Ֆիլիպպինեան կղզիների համար:

ՄԱԴՐԻԴ, 3 մայիսի: Մարտինիկից ստացված հեռագրի համեմատ, Ֆօր-դը-Ֆրանս մտաւ սպանիական մի ականանաւ, և ոչ թէ ամբողջ նաւատորմը:

ՄԱԴՐԻԴ, 3 մայիսի: Գեներալ Բլանկօ հեռագրում է Հավաննայից, որ ամերիկական հինգ նաւեր աշխատում էին ափ իջեցնել զօրքերը զանազան կէտերում, բայց ամեն տեղ յետ մղվեցին սպանիական հետևակ զօրքերից, որոնք հետևում էին նաւերի շարժումներին: Երկու ամերիկացիներ գերի բռնվեցին: Սպանիական մէկ օֆիցեր սպանվեց, մի քանի զինւորներ վիրաւորվեցին:

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ, 3 մայիսի: Տեղեկութիւններից երևում է, որ սպանիական նաւատորմը գտնըվում է Կիւրասաօի բարձրութեան վրա:

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ, 4 մայիսի: Սամպսոնի նաւատորմը գտնվում է Պուէրտօ-Պլատայում:

ԿԻՆԳՍՏՕՆ (Եամայկա), 4 մայիսի: Սան-Վիսէնտի և Սանտա-Լուչայի միջև ծովաթելը կտրված է:

ՀԱՒԱՆՆԱ, 4 մայիսի: Ամերիկական երեք նաւ նորից ռմբակոծեցին Կարդենիաս և փորձեցին ափ իջեցնել զինւորներ, որոնք յետ մղվեցին: Եօթ սպանիացիներ վիրաւորված են: Ռումբը ջարդեց անգլիական հիւպատոսարանը:

ՄԱԴՐԻԴ, 4 մայիսի: Հրատարակված է մի հեռագիր, որը իր վրա դարձրեց ընդհանուր ուշադրութիւն: Իրերի դրութիւնը Կուբայում այժմ շատ բարեյաջող է համարվում: Սպասվում է հնազանդութիւն շատ ապստամբների կողմից: Ապստամբների ղեկավարների հետ կատարվող բանակցութիւնները աջողութեան յոյս են տալիս:

ՄԱԴՐԻԴ, 4 մայիսի: Մինիստրական ճգնաժամը յետաձգված է, մինչև որ Սագաստա կը բանակցի խնամակալուհու հետ:

ՄԱԴՐԻԴ, 4 մայիսի: Սպանիական 2 կրէյսեր յարձակում գործեցին՝ Հաւաննայի մօտ՝ ամերիկական 5 նաւերի վրա, որոնք պաշարել էին քաղաքը: Ամերիկական մի նաւ սաստիկ վնասվեց, միւս չորսը հեռացան:

—

ՍԼՈՒՑԿ, 2 մայիսի: Գիշերը այրվեցին 400 տներ:

ԵԱԿՕՀԱՄԱ, 2 մայիսի: Որովհետև Շանչիւում եղած անկարգութիւնների ժամանակ քարուքանդ եղաւ եապօնական հիւպատոսութիւնը, եապօնական մամուլն ասում է, որ Եապօնիան չէ ուզում հողեր ձեռք բերել, բայց պէտք է պահանջել, որպէս զի Չինաստանը պաշտօնապէս ներողութիւն խնդրի, վճարէ վարձատրութիւն և պատժէ յանցաւորներին: Բացի դրանից հարկաւոր է, որպէս զի չինական կենտրոնական վարչութեան մէջ նշանակվեն եապօնական խորհրդականներ—քաղաքացիական և զինւորական, և թոյլ տրվի բանալ եապօնա-չինական բանկ:

ՊԷԿԻՆ, 3 մայիսի: Պրուսական Հենրիխ պրինցը հասաւ այստեղ:

ԼՕՆԴՕՆ, 3 մայիսի: Գլադստօնի առողջական դրութիւնը վատացաւ: Մահը րոպէ առ րոպէ սպասվում է:

ԽԱՐԿՕՎ, 4 մայիսի: Կօնօտօպ կայարանում, գնացքի կանգնած ժամանակ, [illegible]

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՈՐՍԱ
Մայիսի 1-ին

Լօնդօնի վրա 10 ֆունտ արժէ	94	ռ. 50	կ.
Բեռլինի վրա 100 մարկ „ „	46	„ 10	„
Պարիզի վրա 100ֆրանկ „ „	37	„ $32^1/_2$	„
Պոլուիմպերեալ	—	„ —	„
Մաքսային կուպօններ	149	„ —	„
Բորսային դիսկօնտ	$5^1/_2$	„ 6%	,
4% պետական ռենտա	$100^3/_4$	„ —	„
4% ներքին փոխառութեան	100	„ —	„
$4^1/_2$% գրաւ. Թղթ. ազն. կալ. բանկի	—	„ —	„
$4^1/_2$% վիլյակ. գիւղ. հող. բանկի	$100^1/_2$	„ —	„
Ներքին 5% առաջին փոխառութ.	$285^1/_2$	„ —	„
Նոյնը „ երկրորդ —	$246^3/_4$	„ —	„
5% գրաւ. Թղթ. ազն. կալ. բանկի.	$220^3/_4$	„ —	„
5% պետական երկաթուղ. ռենտա	—	„ —	„
Պետերբ. քաղ կր. ընկ. օբլ. 5%	$100^5/_8$	„ —	„
Մոսկվայի քաղաք. օբլիգացիաներ	$100^3/_4$	„ —	„
Օդեսայի — —	100	„ —	„
Թիֆլիսի — —	$100^1/_4$	„ —	„
Թիֆլիսի կալ. բանկի 6% —	102	„ —	„
Նոյնը — — 5% —	100	„ —	„
Քութայիսի կալ. բանկի. 6%	102	„ —	„
Նոյնը — — 5%	100	„ —	„

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչ՝ ԱՆԴՐԷԱՍ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Մարդատար № 1 գնացքը դուրս է գալիս ԲԱԳՈՒԻՑ դէպի ԹԻՖԼԻՍ ցերեկվայ 4 ժամին և 1 րոպէին: Թիֆլիս է հասնում առաւօտեան 8 ժամ 30 րոպէին: Դուրս է գնում ԹԻՖԼԻՍԻՑ դէպի ԲԱԹՈՒՄ առաւօտեան 9 ժամ և 15 րոպէին: Բաթում է հասնում երեկոյեան 8 ժամ և 28 րոպէին:

Մարդատար № 3 գնացքը դուրս է գալիս ԲԱԳՈՒԻՑ դէպի ԹԻՖԼԻՍ՝ գիշերվայ 12 ժամ 6 րոպէին. Թիֆլիս է հասնում երեկոյեան 7 ժամ և 10 րոպէին: Դուրս է գնում ԹԻՖԼԻՍԻՑ դէպի ԲԱԹՈՒՄ՝ երեկոյեան 7 ժամ 55 րոպէին. Բաթում է հասնում առաւօտեան 8 ժամ 28 րոպէին:

Մարդատար № 2 գնացքը դուրս է գալիս ԲԱԹՈՒՄԻՑ դէպի ԹԻՖԼԻՍ՝ առաւօտեան 8 ժամ 15 րոպէին: Թիֆլիս է հասնում երեկոյեան 8 ժամ 34 րոպէին: ԹԻՖԼԻՍԻՑ դէպի ԲԱԳՈՒ է դուրս գալիս՝ երեկոյեան 9 ժամ 34 րոպէին: Բագու է հասնում ցերեկվայ 1 ժամ 2 րոպէին:

Մարդատար № 4 գնացքը դուրս է գալիս ԲԱԹՈՒՄԻՑ դէպի ԹԻՖԼԻՍ երեկոյեան 8 ժամ 35 րոպէին: Թիֆլիս է հասնում առաւօտեան 9 ժամ 12 րոպէին: ԹԻՖԼԻՍԻՑ դէպի ԲԱԳՈՒ է դուրս գալիս առաւօտեան 11 ժամին: Բագու է հասնում առաւօտեան 6 ժամին:

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր, բացի կիրակի օրերից:

ԱՌԱԽՕՏՆԵՐԸ

Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզասեռ. հ.

Կ. Մ. ՋԻԿՕՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, ներքին նեարդային հ.

ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Ա. Ի. ԲՈՒԴԵՆԿՕ—$10^1/_2$—$11^1/_2$ ժ.: կանանց և երեխայոց հ., ծաղկի պատուաստումն:

Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—$11^1/_2$—12 ժ. կանանց հիւանդ.

Ի. Ֆ. ՊՐՕՏԱՍԵՎԻՉ—12—1 ժ. ականջի, կոկորդի, քթի և կրծքի հ.

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—$1^1/_2$ ժ. ներքին և երեխայոց հ.

Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՕ—$1^1/_2$—$2^1/_2$ ժ. ներքին, և միզասեռական հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Վ. Մ. ՄԱԽՎԻԼԱՁԷ—5—6 ժ. ներքին և երեխայոց հ.

Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ—$6^1/_2$—7 ժ.

Ա. Ն. ՇՊԱԿՕՎՍԿԻ—6—7 ժ. նեարդային (ելեկտրաբուժութիւն), վեներական և մորթի հ.

Տ. Ի. ԲՈՒԴԵՆԿՕ հիւանդանոցումը քիմիական և խոշորացուցական հետազօտութիւններ է անում մէզի, խխի, արեան, կաթի և այլն:

Վճար 50 կ. չքաւորները ձրի: Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին: Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
107—150 Բժշկապետ ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ

ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՕՆ
Երեքշաբթի, մայիսի 5-ին.

I

ՖՐՈՒ-ՖՐՈՒ

Դրամա 5 գործ. հեղ. Մէլիակի և Հալէվի, Թարգ. Սօլօդօվնիկօվի

II

ШКОЛЬНАЯ ПАРА

Պատկեր 1 գործ. հեղ. Բաբէցկու

Մասնակցում են՝ տ.տ. Ազօգարօվա, Օմուտօվա, Կվարտալօվա, Միրսկայա, Զօրինա, պ.պ. Սմէտլօվ, Վեացօվսկի, Կօնստանտինօվ, Տուպանօվ, Սմօլեակօվ, Մօսկվին, Կօլօսօվ:

ԱՆՕՆՍ. Վաղը I «Столичный воздухъ», կօմ. 4 գործ. հեղ. Բլիւմենտալի և Կադելբուրգի, Թարգ. Ֆ. Ա. Կօրշի, II «Откликнулось сердечко».
1—1

ՀՈՒԼԱՐԱՐԻ ԽՆՋՄԻԱԾՆԵՑԻՈՑ

Ս. Գէորգ եկեղեցու յարգելի ծխականներին խնդրում եմ ներկայ գտնվել առաջիկայ կիրակի, մայիսի 10-ին, առաւօտեան 10 ժամին նոյն և եկեղեցու ուսումնարանի շէնութեան մէջ կայանալիք ԾԽԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻՆ, որի պարապմունքի առարկան լինելու է եկեղեցու մուտք ու ծախսի նախահաշուի քննութիւնը:
1—2 Երէցփոխ՝ Գրիգոր Նախշունեանց

Ռուսերէն, հայերէն, թուրքերէն, և մասամբ ֆրանսերէն իմացող մի ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ, որ ունի կեանքի բազմակողմանի փորձառութիւն, ծառայութեան—գործակատարութեան տեղ է խնդրում: Դիմել Հայոց Բարեգործական ընկերութեան գրասենեակը:
2—3

ՎՐԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԻՄԵՐԷԹԻ ՀԱՅՈՑ ՎԻՃԱԿԱՑԻՆ ԿՕՆՍԻՍՏՕՐԻԱՅԻ տանից մէջ նշանակված է ԱՃՈՒՐԴ, մայիսի 8-ին, առանց կրկնաճուրդի, կապալով տալու եկեղեցական կալին, որ գտնվում է Վանքի ատաղ եկեղեցու հանդէպ: Մասնակցել ցանկացողները պէտք է ներկայացնեն առհամանեալ գրաւական, իսկ պայմանները կարող են ծանօթանալ կօնսիստօրիայի դիւանատանը:
Անդամ կօնսիստօրիայի՝ Թադէոս վարդապետ
2—3

ԼՕՅՍ ՏԵՍԱՒ ԻՎԱՆՕՎԻՉԻ

ՎԱՐԺՈՒՀՈՒ ԵՐԱԶԸ

Թարգ. Լ. Թադ.
ԳԻՆԸ 5 ԿՕՊԷԿ 3—3

ԲՈՐԺՈՄԻ ՄԷՋ

վարձով է տրվում երեք ամարանոց Միքայէլեան—Նաբերեժնայա փողոցի վրա, 9, 5 և 3 սենեակներ խոհանոցներով, կահ կարասիքով, դաշնամուրով և ջրով: Պայմանների համար դիմել Ա. Մանթաշեանի գրասենեակը, Միջին փողոցում:
(ռ. ե. հ. չ.) 4—6

ՔԱՐԱՇԷՆ ՏՈՒՆ

400 քառ. սաժէն հողով վաճառվում է ԱԼԵՔՍԱՆԴՐՕՊՕԼՈՒՄ, Բէհբութեան փողոցում: Գինը կարելի է իմանալ Արտաշէս Տայեանցից և Տիգրան Մարութեանցից: 5—5

Լոյս տեսաւ
ԼԵՒՈՆ ԽԱՆ-ԱՂԵԱՆԻ
Գիւղատնտեսական գործիքներ եւ մեքենաներ
Բազմաթիւ պատկերներով և 250 նկարով: Հրատարակութիւն Թիֆլիսի հայոց Հրատարակչական ընկերութեան:
ԳԻՆԸ 50 ԿՕՊԷԿ.
Դիմել՝ ТИФЛИСЪ Общество изданія армянск. книгъ, Баронская, 12. 9—40

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET C-ie
ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Կանոնաւոր և ուղղակի նաւագնացութիւն ՄԱՐՍԷՅԼԻՑ ԲԱԹՈՒՄ, չորեքշաբթի օրերը, երկու շաբաթը մի անգամ, սկսած յունվարի 25/6-ի չորեքշաբթիից,

Եւ հակառակը՝ Բաթումից Մարսէլ, մտնելով Տրապիզոն, Սամսոն և Պօլիս: Մեկնում է Բաթումից՝ չորեքշաբթի, մայիսի 13/25-ին ՍԻՐԿԱՍԻ շոգենաւը, նաւապետ ԳԱՐՐԻԿ: Եւ այսպէս շարունակաբար, երկու շաբաթը մի անգամ, չորեքշաբթի օրերը, ժամը 4-ին ճաշից յետոյ:

Բաթումից Պարիզ ուղղակի հաղորդակցութեան տոմսակներ տրվում են սովորականից պակաս գներով:

[illegible] ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ—պ. [illegible] ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ—պ. Օ. Գ. [illegible] (ե. Տ. չ.) 3—20